דְּאַתְרוּ (ביה) [בָּהּ] לְמַלְקוֹת – שהתרו בה שאם תזנה תלקה מלקות ארבעים, וְלֹא אַתְרוּ (ביה) [בָּהּ] לְקַטְלָא – ולא התרו בה שימיתוה על כך, וללא התראה אינה נהרגת, וסוברת המשנה שבאופן כזה מלקים אותה משום שעברה על הלאו של אשת איש, וְקָמִיפַּלְגִי בְּפֻלּוּגְתָּא – וחולקים רבי מאיר וחכמים במחלוקת דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבָּנָן במשנתינו, דְּתָנֵן (לעיל ב.) מַכּוֹת – חיוב מלקות נידון בִּשְׁלֹשָׁה דיינים, מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ שנידון בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

הגמרא מביאה ביאור שישי במחלוקת רבי מאיר וחכמים: רַבִּינָא אָמַר, משנתינו מדברת בְּגִּון שֶׁהביא הבעל שלשה עדים שזינתה, וְנִמְצָא אֶחָד מִן הָעֵדִים קָרוֹב אוֹ פָּסוּל לעדות, וְקָמִיפַּלְגִי בְּפֻלּוּגְתָּא – וחולקים רבי מאיר וחכמים במחלוקת דְּרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי, החולקים אַלִּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא – בשיטת רבי עקיבא, כמבואר להלן. דְּתָנַן – שנינו במסכת מכות (ה:), נאמר (דברים יז ו) 'עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים או שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת', ומקשה המשנה אם מתקיימת עדות בשנים מדוע נאמר שלשה, ומשיב תנא קמא שהתורה הקישה אותם ללמד ששנים יכולים להזים שלשה, ורבי שמעון משיב שהתורה מקישה אותם ללמד שכשם ששנים אינם נהרגים עד שיזומו כולם כך שלשה אינם נהרגים עד שיזומו שלשתם וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא בָּא הַשְּׁלִישִׁי – הפסוק 'על פי שנים עדים או שלשה עדים' לא נצרך כדי ללמדנו ששנים מזימים את השלושה, וללמד שלא יעשו עד שיזימו את כולם, אֶלָּא ההיקש נאמר כדי לְהַחְמִיר עָלָיו – על העד השלישי, לַעֲשׂוֹת את דִּינוֹ כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ – להענישו כפי שמענישים את הראשונים אם יוזמו. ויש ללמוד מכאן מוסר השכל, אִם כֵּן – אם כך עָנַשׁ הַכָּתוּב אֶת הַמְטַפֵּל – המצטרף לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה דהיינו לעידי השקר, שהענישו כְּעוֹבְרֵי עֲבֵירָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁכָּבָר אֶת הַמְטַפֵּל לְעָשֹׂה מִצְוָה, ויתן לו שכר כְּעוֹשֵׂה מִצְוָה. לימוד נוסף מן ההיקש, וּמַה שְׁנַיִם אם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, עֵדוּתָן בְּטֵלָה, שהרי האחד שנותר אינו ראוי להעיד לבדו, אַף כת של שְׁלֹשָׁה עדים, אם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, עֵדוּתָן בְּטֵלָה אף שנותרו שני עדים כשרים. מברירת המשנה שם, וּמִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ כת של מֵאָה עדים, שגם נפסלת כולה על ידי אחד שהוא קרוב או פסול. תַּלְמוּד לוֹמַר 'עֵדִים', אפילו הם מאה.

עתה הגמרא מביאה את מחלוקת רבי יוסי ורבי, בדברי רבי עקיבא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – דין זה שכאשר אחד פסול כל העדות בטילה, אמור רק בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, תִּתְקַיֵּים הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר העדים. רַבִּי אוֹמֵר, אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת שניהם שוים בדין זה, שכאשר עד אחד פסול כל העדות בטילה, וְאֵימָתַי נפסלת כל העדות מחמת שאחד פסול, בְּזְמַן שֶׁהקרובים והפסולים הֵתִּרוּ בָּהֶן – בעוברי העבירה [שיש בה דיני נפשות], וגילו בכך שדעתם להיות עדים בדבר, אֲבָל בְּזְמַן שֶׁהקרובים והפסולים לֹא הֵתִּרוּ בָּהֶן, אלא שתקו, ורק הכשרים התרו,

---

אגרות קודש

ב"ה, כ"א תמוז, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר מנחם זאב שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת שלשת מכתביו מיו"ד ויו"א ויו"ז תמוז, ובודאי יודיע מהפעולות הטובות לאחרי חזרת התלמידים דמאנטרעאל למקומם. ומ"ש אודות הנסיעה למחנם, לפלא שהלא בטח ידוע לו מאשר נוסעים בימים האלה בשליחות המל"ח, וכמדומה לי שגם - במאנטרעאל הראשי ישיבות נמצאים מחוץ לעיר וכו'.

זה מזמן שעניתי להרה"ח מוה"ר יעקב שי' זילברמן בהנוגע לציור אותיות כתב חב"ד ששלח לי אז, ובקשתיו אפשר ימצא מקבל איש מפי איש בציור אותיות הנ"ל ולא רק ממה שמצא בפרשיות, שאז לא תמיד ברור מהו בדיוק ובדוקא ומהו באקראי, או רק לשם הידור. והנה עתה אתא לידי ענין שנוגע לי לברר אודות אותיות חי"ת וטי"ת בתפילין, ובמילא נתעוררה אצלי השאלה בכלל, אם יש חילוק בין פסק רבינו הזקן בשו"ע בציור האותיות - למנהג סופרי חב"ד, ובציור האותיות ששלח הנ"ל מכבר, נמצא שם הטי"ת בשני אופנים. כן נוגע לדעת אודות ציור יו"ד הימני של הצדי"ק. ואפשר יש אצל הנ"ל איזה מסורה בזה, או אפשר יודע מי שיש תחת ידו מסורה. ואולי יתדבר עם מוהר"י שי' זילברמאן, ויודיע דעת שניהם, ות"ח מראש.

בברכה ופ"ש הנ"ל.

מ. שניאורסאהן

אין העדות בטילה, שהרי אם תאמר שבטילה, **מָה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים וְאֶחָד** כשר הנמצא עמהם, **שָׁרְאוּ בְּאֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ**, וכי יפסלו כולם וינצל הרוצח ממיתה משום ששני האחים שפסולים להעיד זה עם זה, ראוהו ביחד. אכן רבי יוסי חולק על כך, וסובר שכיון שהאחים ראו ביחד, נפסלו כולם לעדות.

נמצא, שרבינא מעמיד את משנתינו באופן זה שהשלישי שנמצא קרוב או פסול, ראה שזינתה, ולא התרה, וסובר רבי מאיר, שהוא מצטרף לפסול את האחרים, ואין כאן דיני נפשות, ולכן די בשלשה לדון את דיני הממונות של הפסד הכתובה, ורבנן סוברים שאינו מצטרף לפוסלם, ונידונית על פי עדותם למיתה בבית דין של עשרים ושלשה.

הגמרא מביאה ביאור שביעי במחלוקת רבי מאיר וחכמים: **וְאִיבָּעֵית אֵימָא, כְּגוֹן שֶׁהִתְרוּ בָּהּ אנשים אֲחֵרִים, וְלֹא הִתְרוּ בָּהּ הָעֵדִים** עצמם, **וְקָמִיפַּלְגִי בְּפְלוּגְתָּא** – וחולקים רבי מאיר וחכמים במחלוקת **דְּרַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנָן, דְּתַנְיָא** – ששנינו במשנה (מכות ו:) **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, לְעוֹלָם הנידון אֵינוֹ נֶהֱרָג, עַד שֶׁיְּהוּ פִּי שְׁנֵי עֵדָיו מַתְרִין בּוֹ** – שהעדים המעידים על המעשה, הם עצמם התרו בו שאם יעבור יהרג, **שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים יז ו) **'עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים** וגו' **יוּמַת הַמֵּת'**, ומשמע שכל הנצרך להריגתו יהא על פי העדים, ורק אז 'יומת המת'. וחכמים חולקים וסוברים שאין הקפדה מי יתרה בו, והעיקר שיתרו בו כדין. וכמו כן נחלקו במשנתינו, רבי מאיר סובר, שכיון שהעדים לא התרו בה, אין כאן דיני נפשות, ודי בשלשה כדי לדון דיני ממונות של הפסד הכתובה, ורבנן סוברים שהעיקר שהיתה התראה, ונידונית על פי עדותם למיתה בבית דין של עשרים ושלשה.

הגמרא מביאה ביאור שמיני במחלוקת רבי מאיר וחכמים: להלן מובאת מחלוקת תנאים בדין עדים המכחישים זה את זה בבדיקות, ולהבנת הענין נקדים: נאמר בתורה לדיינים (דברים יג טו) 'וְדָרַשְׁתְּ וְחָקַרְתְּ וְשָׁאַלְתְּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר' וגו' ולמדו מכאן (להלן מ.) שהדיינים מצווים לחקור את העדים שבע חקירות, ומלבד זאת מצווים עוד לבדוק את העדים בשאלות שונות, ואם העדים הכחישו זה את זה בחקירות, או שאמרו שאינם יודעים, בטלה עדותם, ובבדיקות אם אמרו שאינם יודעים, עדותם קיימת, ואם הכחישו זה את זה, נחלקו בכך תנאים, כדלהלן.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תוכל לבאר כך, שמשנתינו מדברת **כְּגוֹן דְּאִיתַכְּחוּשׁ בְּבְדִיקוֹת** – שהעדים שהביא הבעל שזינתה, הכחישו זה את זה בבדיקות, **וְלֹא אִיתַכְּחוּשׁ בַּחֲקִירוֹת** – ולא הוכחשו בחקירות, **וְקָמִיפַּלְגִי בְּפְלוּגְתָּא** – וחולקים רבי מאיר וחכמים במחלוקת **דְּבֵן זַכַּאי וְרַבָּנָן, דְּתַנְיָא** – ששנינו במשנה (להלן מ.) **שהיה מַעֲשֶׂה** והעידו באחד שהרג אדם תחת עץ תאנה, **וּבָדַק בֶּן זַכַּאי** את העדים **בְּעוֹקְצֵי תְאֵנִים**, דהיינו ששאל אותם האם מקום חיבור הפרי לאילן, היה עבה או דק, והכחישו בזה אחד את השני, ופסל את עדותם. וחכמים חולקים עליו, וסוברים שכיון שבחקירות נמצאה עדותם מכוונת, עדותם בשירה, וכמו כן נחלקו במשנתינו, רבי מאיר סובר שכיון שהעדים הכחישו בבדיקות, אין כאן דיני נפשות, ודי בשלשה כדי לדון דיני ממונות של הפסד הכתובה, ורבנן סוברים שאין זו הכחשה, ונידונית על פי עדותם למיתה בבית דין של עשרים ושלשה.

הגמרא מביאה דין נוסף השייך למוציא שם רע: **אָמַר רַב יוֹסֵף, הֵבִיא הַבַּעַל עֵדִים שֶׁאִשְׁתּוֹ זִינְּתָה** בעודה ארוסה, **וְהֵבִיא הָאָב עֵדִים וְהֵזִימוּם לְעֵדֵי הַבַּעַל, עֵדֵי הַבַּעַל נֶהֱרָגִין** שהרי זממו לחייב את האשה מיתה בעדותם, **וְאֵין מְשַׁלְּמִין** לאשה **מָמוֹן** כנגד הכתובה שבאו להפסידה. שכיון שנהרגים, אין לחייבם גם ממון, כיון שהדין הוא שאין מענישים אדם בשתי עונשים על מעשה אחד, אלא נידון בעונש החמור בלבד [קים ליה בדרבה מיניה].

דין נוסף: **חָזַר וְהֵבִיא הַבַּעַל עֵדִים, וְהֵזִימוּם לְעֵדֵי הָאָב**, ונמצא שחוזרת עדות הראשונים למקומה, ועדי האב צריכים להיענש כאשר זממו לעשות לעדי הבעל, אם כן **עֵדֵי הָאָב נֶהֱרָגִין**, משום שזממו לחייב מיתה את עדי הבעל, **וּמְשַׁלְּמִין** לבעל [**מָמוֹן**] מאה סלעים, כנגד הקנס שהתחייב לשלם לאביה על פיהם, והטעם שבמקרה הזה מחייבים אותם גם מיתה וגם תשלומים, הוא משום שיש כאן חיוב **מָמוֹן לָזֶה** – לבעל **וְחִיּוּב נְפָשׁוֹת לָזֶה** – לעדי הבעל, ובאופן שהחיוב מגיע מחמת שני אנשים סובר רב יוסף שמענישים בשני עונשים.

הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רב יוסף: **וְאָמַר רַב יוֹסֵף**, אדם הבא לבית הדין ואומר שאיש **פְּלוֹנִי רָבָעוֹ** במשכב זכור **לְאוֹנְסוֹ** – בעל כרחו, הדין בזה, **שהוּא** [־הנרבע] **וְאדם אַחֵר** שבא להעיד עמו על רביעה זו, **מְצֻטְרָפִין** בעדותם על מנת **לְהָרְגוֹ** לרובע בבית דין, כדין הבא על הזכר. אבל אם הנרבע אומר שאיש פלוני רבע אותו **לִרְצוֹנוֹ**, אין הוא כשר להעיד עליו, שהרי **רָשָׁע הוּא**, שהסכים מרצונו להרבע, **וְהַתּוֹרָה אָמְרָה** (שמות כג א) **'אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיוֹת עֵד חָמָס'**, דהיינו, שרשע פסול לעדות, ולפיכך אין להאמינו על כך שפלוני רבע.

רָבָא אָמַר, אין לפסול אדם לעדות על פי הודאת עצמו, שהרי **אָדָם קָרוֹב הוּא אֵצֶל עַצְמוֹ**, וקרוב פסול לעדות, **וְלִפיכך אֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע** בהודאתו, שהרי אינו נאמן להעיד על עצמו לא לזכות ולא לחובה.

וסובר רבא, שמאחר ואין הנרבע נאמן להעיד על עצמו יש לחלק את עדותו לשני חלקים, על החלק האחד שבו הוא מעיד שאיש פלוני רבע אדם יש להאמינו, ולפיכך מצטרף הוא לעדות עם אדם אחר להרוג את הרובע בעדותם, אבל על החלק השני שבו הוא מעיד שהוא עצמו נרבע לרצונו אינו נאמן, ועל כן אינו נפסל לעדות. ודין זה נקרא בשם 'פלגינן דיבורא', דהיינו שמחלקים את דיבורו לשני חלקים.

הגמרא מביאה מימרא נוספת של רבא בענין זה: **אָמַר רָבָא,**